

آموزش معلمان در چین

جوانسازی هر ملت به آموزش و توسعه آموزش معلمان آن بستگی دارد

دکتر نیره شاه محمدی

مدل‌های ارائه آموزش‌های چین خدمت

در چین، هر مدرسه آموزش‌های ضمن خدمت برای معلمان را به شیوه‌های متفاوتی مانند آموزش از طریق معلمان راهنما، آموزش مهارت‌های پایه، آموزش فناوری‌های جدید، آموزش‌های کوتاه‌مدت در اوقات تعطیل و آموزش از طریق مشاهده کلاس دیگر معلمان برگزار می‌کند.

بر مبنای مفهوم آموزش مداوم، وزارت آموزش و پرورش چین روی سرمایه‌گذاری بر توسعه حرفه‌ای معلمان ابتدایی و متوسطه، با هدف بالا بردن کیفیت آموزش تأکید زیادی دارد. به منظور ارتباط آموزش‌های ضمن خدمت با تجربیات حرفه‌ای روزانه معلمان نیز بر فعالیت‌های انجمن‌های معلمان با این اهداف تمرکز شده است:

روش تدریس، اخلاق، نظریه‌های آموزشی و توانایی‌های آموزشی معلمان تأکید دارد. در سال ۱۹۹۹، مجلس ملی، طرح جوانسازی آموزش طی قرن بیست و یکم را در دستور کار خود قرار داد. در سال ۲۰۰۱ وزارت آموزش و پرورش چین کلیه معلمان ابتدایی و متوسطه را به شرکت در آموزش‌های دوره‌ای (هر پنج سال یک بار) ملزم کرد. برای اجرای طرح فوق، شبکه بزرگ رایانه‌ای آموزش و پرورش مداوم معلمان ابتدایی و متوسطه، تحت عنوان «شبکه رایانه‌ای معلمان ابتدایی و متوسطه چین» راه‌اندازی شد. این شبکه از مراکز مطبوعاتی، تربیتی، پژوهشی، درسی، خدماتی و مبادلاتی برخوردار است و ۲۰۰ واحد درسی را برای برآورده‌سازی نیازهای آموزش و پرورش ضمن خدمت معلمان ارائه می‌کند.^۲

در چین، نظام آموزش معلمان همواره به عنوان بخشی مهم از نظام آموزشی کشور مطرح بوده و تربیت شغلی معلمان گام مهمی برای پیشرفت آموزش و پرورش این کشور محسوب شده است. لذا وزارت آموزش و پرورش در جهت اجرای اصلاحات آموزشی، تمرکز خود را بر آموزش معلمان معطوف داشته و آن را در رأس دستور کار خود قرار داده است. از سال ۱۹۸۵، توسعه آموزش ضمن خدمت معلمان، مانند سایر اقدامات راهبردی در توسعه آموزش، مورد تأکید واقع شده است. در این راستا کمیسیون آموزش ملی در خصوص آموزش مداوم به معلمان مدارس ابتدایی و آموزش معلمان تازه کار، از طریق گذراندن دوره کارآموزی و آموزش مهارت‌های پایه به معلمان مدارس ابتدایی، پیشنهادی ارائه داده است. این نوع آموزش‌ها بر تقویت

آموزش ضمن خدمت از طریق کلاس‌های باز
این کلاس‌ها به چهار روش به اجرا درمی‌آیند.

* ارائه کلاس باز توسط هر معلم: در این مدل، هر یک از معلمان دو بار در طول سال تحصیلی به تدریس در حضور سایر معلمان مدرسه می‌پردازند و معلمان دیگر کلاس آن‌ها را مشاهده و ارزیابی می‌کنند. سپس گروه منتخبی از معلمان که بهترین تدریس‌ها را داشته‌اند تشکیل می‌شود که این گروه کار دیگر معلمان را ارزیابی می‌کند. از این طریق، معلمان تجربیات زیادی را در زمینه تدریس نمونه و کلاس خوب کسب می‌کنند. این شیوه معلمان را به ارائه طرح درس، خوب، مطالعه عمیق محتوای درسی، جست‌وجوی منابع و صحبت با سایر معلمان برای دریافت پیشنهادات ترغیب می‌کند. آماده‌سازی کلاس باز، فرایندی یادگیری برای معلم است.

* کلاس ارزیابی معلمان جدید: در چنین کلاسی، معلمان تازه کار تدریس می‌کنند و معلمان دیگر کار وی را مشاهده می‌کنند. این خود شیوه‌ای برای ارزیابی معلمان تازه کار

آموزشی عبارت‌اند از: انگلیسی، رایانه، روش تدریس، روان‌شناسی آموزش، فلسفه و غیره. ارزیابی‌ها از طرح مورد نظر نشان می‌دهد سطح تدریس معلمانی که این آموزش‌ها را گذرانده‌اند، پیشرفت تعجب‌آوری داشته است؛ بسیاری از این معلمان اکنون عضو اصلی تدریس در مدارس عالی شده و عنوان معلم ممتاز را کسب کرده‌اند.

موفقیت معلمان زن روستایی با روش ویژه تدریسی که کارشناسان آموزشی چینی و خارجی به کار می‌برند، به دست آمده است. به منظور فراگرفتن مهارت واقعی از سوی بازآموزان، در کلاس آموزشی، تدریس سنتی کنار گذاشته شد و الگوی تدریس کلاس‌های باز اجرا می‌شود. چنین روش‌های تدریس شادابی، نه تنها با استقبال معلمان روستایی مواجه شده، بلکه به تدریج و به طور غیرمحسوس در روش تدریس آن‌ها تأثیر گذاشته است. آن‌ها با روش‌های پیشرفته در مدرسه خود تدریس می‌کنند و به این ترتیب کودکان از آموزش بهره بیشتری می‌برند.^۴

- همکاری در آموزش معلمان از طریق گفت‌وگو، برگزاری سمینارها یا کارگاه‌های آموزشی، اقدام پژوهی، ارتباطات غیررسمی مانند چت، بحث و گفت‌وگو، نوشتن نامه یا ایمیل، و سایر فعالیت‌های جمعی در میان همکاران؛

- شکوفایی استقلال، خلاقیت، مطالعه فردی در معلمان، ارائه بازخورد مناسب و هدایت در مسیرهای جدید و نوآورانه و رشد حرفه‌ای معلمان در سطح مدرسه و اجتماع؛

- برآوردن نیازهای محلی، حرفه‌ای و تجربی معلمان و مدرسه.^۳

طرح گسترش برنامه

آموزش معلمان زن روستایی
به دلیل نامتوازن بودن توسعه اقتصادی و اجتماعی، مناطق روستایی چین همواره با مسائلی مانند نامطلوبی و کیفیت پایین شرایط اداره مدارس و معلمان روبه‌رو بوده‌اند. از سال ۲۰۰۳ به منظور برخورداری کودکان مناطق روستایی از معلمان عالی و مانند کودکان شهرنشین، ادارات آموزش چین طرح آموزش معلمان زن روستایی را به اجرا در آوردند و بر مبنای آن معلمان ممتاز را به تدریس در روستاها تشویق کردند. این اقدام باعث شد فعالیت‌های آموزشی معلمان روستایی به شکل‌های گوناگون گسترش یابد. براساس طرح مورد نظر، هر سال تقریباً ۳۰ معلم زن بخش‌های فقیر مناطق روستایی، به مدت یک سال تحت آموزش رایگان قرار می‌گیرند. در این مدت، کارشناسان چینی و خارجی آنان را در مطالعه یا تمرین در زمینه آموزشی، با دقت کامل راهنمایی می‌کنند. دروس

هر یک از معلمان دو بار در طول سال تحصیلی به تدریس در حضور سایر معلمان مدرسه می‌پردازند و معلمان دیگر کلاس آن‌ها را مشاهده و ارزیابی می‌کنند

است تا پیشرفت کار خود را پس از مدتی تدریس، بررسی کنند. قبل از برگزاری این کلاس، هر معلم جدید در زمینه طراحی یک طرح درس، سؤالاتی که باید پرسیده شود، مثال هایی که باید ارائه شود و روش های ارائه درس، با معلم راهنمای خود بحث و گفتگو می کند. در طول این فرایند، هر طرح درس می تواند به دفعات بسیاری تغییر یابد. معلم جدید شیوه ارائه کار خود را بارها تمرین می کند. او می آموزد که چگونه تدریسی مؤثر داشته باشد.

فرایند تدریس توسط معلم جدید در پرونده آموزشی او ثبت می شود و از آن برای ارتقای حرفه ای او در آینده استفاده می شود.

در چین برای معلمان سه رتبه حرفه ای وجود دارد: رتبه دوم، رتبه اول و بالاترین رتبه. هر مدرسه برای ارتقای معلمان خود از رتبه ای به رتبه بالاتر معیارهایی دارد (در چین هر معلمی که دانش آموزانش عملکرد تحصیلی خوبی داشته باشند با شاگردان خود به کلاس بالاتر ارتقا می یابد).

بعد از ارزیابی تدریس معلم تازه کار، نمره ارزیابی معلم جدید برای ثبت در پرونده وی به مدیریت مدرسه داده می شود. در حالی که اگر نمره ارزیابی خوب نباشد و کلاس در انتهای هر نیم سال تحصیلی عملکرد پایینی داشته باشد، معلم نمی تواند با کلاس خود به پایه بالاتر ارتقا یابد.

* مسابقه روش تدریس: مسابقات تدریس از بزرگترین اتفاقاتی هستند که در مدارس، نواحی، استان یا در سطح ملی در کشور چین روی می دهند و معلمان زیر ۳۰ سال به شرکت در آن ترغیب می شوند. برندگان برتر تدریس در سطح مدارس به رقابت در سطح ناحیه، برندگان سطح ناحیه به رقابت های استانی و نفرات برتر استانی به رقابت در سطح کشوری راه می یابند و اگر معلمی برنده این مسابقات در سطح ملی شود، به آن معناست که در رقابت با هزاران معلم برنده شده است. برخی از معلمان معتقدند که مسابقات روش تدریس، شیوه ای مناسب برای آموزش به معلمان تازه کار است. گرچه فقط یک معلم در این مسابقه شرکت می کند،

اما دیگر معلمان هم پایه او، در تهیه طرح درس و ارائه آن به او کمک می کنند. این کمک ها شامل طراحی طرح درس برای تدریس، ارائه نظر و بحث و گفتگو درباره موضوع، انجام تدریس به صورت آزمایشی و مشاهده آن است. برنامه ریزی تهیه و اجرای تدریس، بخشی از کار گروه درسی معلمان هم پایه و نتیجه عقل جمعی معلمان است که به تدریس موضوع درسی با کیفیتی بالاتر می انجامد.

در مسابقه روش تدریس، به منظور ایجاد تنوع در تدریس هایی که معلمان ارائه می کنند، موضوعات تدریس برای تهیه طرح درس و شرکت در مسابقه، برای هر معلم متفاوت است و روز قبل از مسابقه به آنان ارائه می شود. به این معنا که هر فرد به صورت تصادفی از بین موضوعات در نظر گرفته شده برای مسابقه، یک موضوع را انتخاب می کند و با کمک همکاران هم پایه خود به طراحی آموزشی و برنامه ریزی تدریس می پردازد. به غیر از رقابت در سطح مدرسه که معلم به دانش آموزان کلاس خود تدریس می کند، در بقیه سطوح مسابقه (منطقه ای، استانی و کشوری)، هر معلم به دانش آموزانی غیر از دانش آموزان خود تدریس خواهد کرد. لذا معلم شاگردان مورد نظر را از قبل نمی شناسد و تا قبل از اینکه تدریس را شروع کند، آن ها را ندیده است. بنابراین، او باید ضمن داشتن آمادگی های لازم برای تدریس، تدریس مؤثری را نیز ارائه دهد، زیرا ملاک ارزیابی تدریس معلم، ارزیابی عملکرد دانش آموزان پس از تدریس است. با عنایت به گستردگی و اهمیت مسابقه روش تدریس، برنده شدن در این رقابت موفقیتی بزرگ برای هر معلم محسوب می شود.

در چین برای معلمان سه رتبه حرفه ای وجود دارد: رتبه دوم، رتبه اول و بالاترین رتبه. هر مدرسه، برای ارتقای معلمان خود از رتبه ای به رتبه بالاتر، معیارهایی دارد. در چین هر معلمی که دانش آموزانش عملکرد تحصیلی خوبی داشته باشند با شاگردان خود به کلاس بالاتر ارتقا می یابد

* کلاس مدل: در این روش، معلمانی که بهترین تدریس را داشته‌اند و جزو معلمان موفق و بسیار شاخص در سطح مدرسه، منطقه، استان یا کشور هستند، به تدریس برای سایر معلمان می‌پردازند. هدف از این کار، ارائه مدل‌های موفق و مؤثر تدریس به سایر معلمان است. برای انتخاب معلمانی که باید کلاس‌های مدل را ارائه دهند، روش‌های متفاوتی وجود دارد:

- معلمی که کلاس باز او به عنوان بهترین کلاس انتخاب شده است؛

- برندگان مسابقه روش تدریس در سطح مدارس، مناطق، استان یا ملی.

کلاس مدل شیوه‌ای از آموزش ضمن خدمت برای معلمان تازه کار محسوب می‌شود تا از این طریق آن‌ها تدریس مؤثر را بیاموزند. حتی برخی از این معلمان به مدارس روستایی، جایی که عملکرد مدرسه یا مدارس آن ضعیف است، فرستاده می‌شوند تا به معلمان آنجا تدریس مؤثر را یاد دهند و مهارت‌های تدریس را در آنان بهبود بخشند. ارائه کلاس مدل می‌تواند از طریق برگزاری گردهمایی یا کنفرانس نیز صورت پذیرد. تدریس کلاس مدل به صورت هفتگی یا ماهانه، برای معلمان داخل یا خارج از مدرسه برگزار می‌شود.

تأثیر کلاس باز

بر ارتقای حرفه‌ای معلمان

معلمان این کلاس‌ها را مشابه فرایند انجام کار پژوهشی می‌دانند و علت آن را اصلاحات دائم در تدریس، قبل از آنکه برای کلیه معلمان ارائه شود، ذکر می‌کنند.

آن‌ها معتقدند که کلاس باز نوعی فرایند یادگیری است که به آموزش مؤثر می‌انجامد. به این معنا، در دو فرایند تدریس و مشاهده، در این کلاس‌ها نکات زیادی فرامی‌گیرند، زیرا هر معلم درباره تدریس دیگر معلمان نظر می‌دهد، شیوه طراحی طرح درس خوب را می‌آموزد و از ایده‌های نوی دیگران الهام می‌گیرد. اجرای مسابقات تدریس برتر بر مهارت تدریس معلمان نیز تأثیر بسزایی داشته و باعث شده است که آنان بیشتر به جزئیات بیشتر توجه کنند، تدریس‌های بسیار عالی ارائه دهند، اشتباهاتی را که در تدریس دیگران می‌بینند تکرار نکنند، اعتماد به نفس آن‌ها تقویت شود و به بهتر بودن ترغیب شوند. حتی افراد برتر مسابقه بین سایر معلمان شناخته و صاحب نام می‌شوند. همچنین، چون این کلاس‌ها از فرایند آماده‌سازی طرح درس و اصلاح آن با همکاری دیگر معلمان، مشاهده کلاسی و بحث بعد از تدریس پیروی می‌کنند، به اشتراک گذاشتن عقاید و تجربیات و شکل‌گیری تفکر انتقادی و بازخوردی در معلمان را در پی دارند و محصول آن توسعه حرفه‌ای و ارتقای آنان به رتبه بالاتر است.

کلاس باز از ابزارهای مؤثر آموزش ضمن خدمت معلمان در چین محسوب می‌شود، زیرا در آن معلم به طراحی آموزشی، بررسی و اصلاح طرح درس، اجرای آزمایشی تدریس، مشخص کردن نقاط ضعف تدریس و تلاش برای رفع آن‌ها و در نهایت ارائه بهترین تدریس می‌پردازد. کلاس باز به معلم کمک می‌کند از همکاران خود بیاموزد، به اجرای کار گروهی و از هم‌آموزی در فرایند کار بپردازد و دامنه دید

او نسبت به آموزش، رویکردهای آموزشی، راهبردهای آموزشی و... توسعه یابد. این شیوه آموزشی نسبت به کلاس‌های ضمن خدمت سنتی، تأثیر بالاتری بر عملکرد معلمان دارد. گاهی اوقات هر کلاس باز برای معلمان به مثابه باز کردن دیدگاه آنان به دنیایی جدید است و آن‌ها را با کاربرد فناوری‌های جدید در آموزش نیز آشنا می‌کند.^۶

پی‌نوشت

1. www. China TDE. net
2. www. edu. blogfa. com
3. Caishun, ZHONG Zongjie, WU (2004) Understanding Teachers, Development in China: An Illustrative 'Snap-shot' of Three Teachers' Professional lives, Hong Kong Teachers' Centre Journal
4. www. zibaweb. com/ zemnkhedmat. htm
۵. معلمانی که در یک پایه تحصیلی کار می‌کنند، گروه معلمان هم پایه را تشکیل می‌دهند.
6. Liang, S. (2011) Open Class-an Important Component of Teachers' in-Service Training in China Department of mathematics, California State University, San Bernardino, CA 92407, USA Education 2011;1(1): 1-5 DOI: 10. 5923

در مسابقه روش تدریس، به منظور ایجاد تنوع در تدریس‌هایی که معلمان ارائه می‌کنند، موضوعات تدریس برای تهیه طرح درس و شرکت در مسابقه، برای هر معلم متفاوت است و روز قبل از مسابقه به آنان ارائه می‌شود